



**BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH**

**Zespół Prawa Konstytucyjnego,
Międzynarodowego i Europejskiego**

Warszawa, 21.09.2018 r.

VII.5600.9.2018.MM

Pani

Dorota Wójcik

Prezesa Zarządu Fundacji

Wolność od Religii

ul. Fryderyka Chopina 41 lok. 2

20-023 Lublin

Szanowna Pani Prezeso,

w odpowiedzi na pismo z dnia 19 czerwca 2018 r., działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, w oparciu o art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2017 r., poz. 958 ze zm.), uprzejmie przesyłam kopię pisma skierowanego do Wójta Gminy Tuszów Narodowy wraz z udzieloną na nie odpowiedzią. Informacje o ewentualnych dalszych działaniach Rzecznika w niniejszej sprawie zostaną Pani przekazane odrębnym pismem.

Zał. 2 + klauzula informacyjna

2 powiadomienie

DYREKTOR ZESPOŁU

Krzysztof Wróblewski



BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 21.06.2018r.

Zespół Prawa Konstytucyjnego,
Międzynarodowego i Europejskiego

VII.5600.6.2018.MM

Pan

Andrzej Głaz

Wójt Gminy Tuszów Narodowy

Tuszów Narodowy 225

39-332 Tuszów Narodowy

Szanowny Panie Wójcie,

na podstawie doniesień medialnych¹ Rzecznik Praw Obywatelskich powziął informację o umieszczeniu tablic z Dekalogiem na budynkach szkół podstawowych na terenie gminy Tuszów Narodowy.

Opisana sytuacja może budzić wątpliwości z punktu widzenia praw i wolności uczniów i rodziców bezwyznaniowych i reprezentujących wyznania inne niż chrześcijańskie. Niewątpliwie obecność bądź brak symboli religijnych w urzędach i innych miejscach użyteczności publicznej nie podlega w Polsce szczegółowym uregulowaniom prawnym. Oznacza to pewien margines dowolności poszczególnych organów państwowych w tym zakresie. Należy podkreślić, że obecność symboli religijnych, w tym przede wszystkim rzymskokatolickiego krzyża w miejscach użyteczności publicznych była przedmiotem licznych orzeczeń sądów krajowych i międzynarodowych. Szczególnie istotny jest tu wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (ETPCz) w Strasburgu w sprawie *Lautsi i inni przeciwko Włochom* z 18 marca 2011 r. Oceniając kwestię obecności krucyfiksów w salach lekcyjnych publicznych szkół we Włoszech ETPCz wziął pod uwagę całokształt działalności szkół respektujących pluralizm religijny i uznał, że sama obecność

¹ Dostęp: http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/7,114883,23530770,wojt-tuszowa-narodowego-reaguje-na-zlo-na-zachodzie-i-wiesza.html?utm_source=facebook.com&utm_medium=SM&utm_campaign=FB_Gazeta (dostęp 19.06.2018 r.)

krzyża nie stanowi naruszenia wolności wyznania. ETPCz podkreślił, że krzyż stanowi symbol pasywny, który sam w sobie nie ingeruje w wolność światopoglądową jednostki.

Nie wydaje się jednak, aby uzasadnienie wskazanego wyroku można było odnieść wprost do tablic z treścią Dziesięciu Przykazań. Stanowi on bowiem w religii chrześcijańskiej i judaizmie zbiór podstawowych nakazów moralnych.

Należy tu zwrócić uwagę, że art. 53 Konstytucji RP gwarantuje każdemu wolność sumienia i wyznania. Przez wolność wyznania należy rozumieć autonomię jednostki w sferze poglądów filozoficznych, aksjologicznych, moralnych, a także politycznych i religijnych umożliwiającą jej określenie własnej tożsamości intelektualnej. Wolność sumienia pociąga za sobą prawo do postępowania zgodnie z wyznawanym światopoglądem, który nie musi mieć swojego źródła w wyznawanej religii. Ponadto zgodnie z art. 48 ust. 1 Konstytucji RP rodzice mają prawo do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniami. Umieszczenie wskazanych tablic na budynkach szkół publicznych może być odebrane jako faworyzowanie określonych postaw światopoglądowych, co w istotny sposób może ograniczać wolność sumienia części mieszkańców gminy.

Także z punktu widzenia poszanowania uczuć religijnych osób wierzących można mieć wątpliwości, czy budynek szkolny jest właściwym miejscem, na którym zawieszona jest treść Dziesięciu Przykazań. Tablice z Dekalogiem, jak wynika z dokumentacji fotograficznej w powołanym wyżej materiale prasowym zostały przy tym zamieszczone w jednej ze szkół tuż obok urzędowych tablic informacyjnych przy wejściu do szkoły.

Mając na uwadze powyższe, działając z upoważnienia Rzecznika w oparciu o art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2017 r., poz. 958 ze zm.), zwracam się do Pana Wójta o z uprzejmą prośbą o przedstawienie Rzecznikowi wyjaśnień w tej sprawie w kontekście poszanowania praw osób wierzących, jak i nie wierzących. Proszę też o poinformowanie Rzecznika, czy w tej sprawie do szkoły bądź tutejszego urzędu gminy wpłynęły skargi i jak zostały one rozpatrzone.

2 powiadomien
DYREKTOR ZESPOŁU,
Mirostław Wróblewski

GMINA TUSZÓW NARODOWY

39-332 Tuszów Narodowy 225

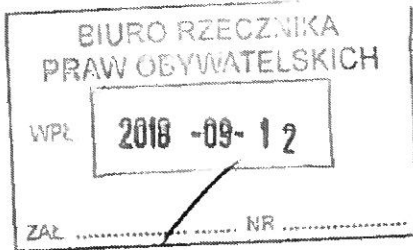
NIP: 817-198-47-40 REGON: 690581933

OR. 033 woj. podkarpackie

Mielec, dnia 29 czerwca 2018 r.

Wójt Gminy Tuszów Narodowy

Andrzej Gład



Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich

Zespół Prawa Konstytucyjnego,

Międzynarodowego i Europejskiego

sygn. akt: VII.5600.6.2018.MM

W związku z otrzymaniem pisma z dnia 21 czerwca 2018 r. z prośbą o przedstawienie wyjaśnień w sprawie umieszczenia tablic z Dekalogiem na budynkach szkół podstawowych na terenie gminy Tuszów Narodowy w kontekście poszanowania praw osób wierzących, jak i niewierzących, podnoszę, co następuje.

Na wstępie należy wskazać, iż zgodnie z przepisem art. 8 ust. 15 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe (Dz.U.2016.0.996 t.j.) zakładanie i prowadzenie publicznych przedszkoli, w tym z oddziałami integracyjnymi lub specjalnymi, przedszkoli integracyjnych i specjalnych oraz innych form wychowania przedszkolnego, o których mowa w art. 32 ust. 2, szkół podstawowych, w tym integracyjnych oraz z oddziałami integracyjnymi lub specjalnymi, z wyjątkiem szkół podstawowych specjalnych, szkół artystycznych oraz szkół przy zakładach karnych, szkół w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich, należy do zadań własnych gmin. Ponadto, zgodnie z art. 166 Konstytucji RP zadania publiczne służące zaspokajaniu potrzeb wspólnoty samorządowej są wykonywane przez jednostkę samorządu terytorialnego jako zadania własne - do takich zadań należy edukacja publiczna. Gmina jest zatem umocowana do samodzielnego prowadzenia szkół publicznych objętych jej właściwością miejscową, a kompetencje te wykonuje jako zadania własne, we własnym imieniu i na własny rachunek.

Szkoła powinna realizować trzy zasadnicze funkcje: wychowawczą, poznawczą i opiekuńczą. Szkoła ma zatem za zadanie nie tylko nauczać i wprowadzać w otaczający świat, ale i wychowywać. Funkcja wychowawcza szkoły wiąże się natomiast bezpośrednio z rozwojem osobowości uczniów, w tym zwłaszcza z kształtowaniem postaw społecznych,

moralnych i ideowych. Szkoła jest instytucją, która pełni wiodącą rolę w rozwoju dzieci i młodzieży, ułatwiając im, przede wszystkim poprzez wypełnianie swojej funkcji wychowawczej, ukształtowanie odpowiedniej postawy społecznej. W tym zakresie szkoła ma kształtować poczucie tożsamości kulturowej, lokalnej i narodowej, a także postawy patriotyczne. Religia chrześcijańska jest natomiast nieodłącznym elementem polskiej kultury i historii, co znalazło wyraz w preambule Konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. „(...) wdzięczni naszym przodkom za ich pracę, za walkę o niepodległość okupioną ogromnymi ofiarami, za kulturę zakorzenioną w chrześcijańskim dziedzictwie Narodu i ogólnoludzkich wartościach”. Jej znaczenie jako trzonu polskiej identyfikacji narodowościowej i dorobku kulturowego nie może zatem być pomijane zwłaszcza w procesie edukacji, stanowiącym tak istotny etap w kształtowaniu postaw patriotycznych wśród młodzieży. Dekalog jest natomiast tej religii integralną częścią, a oba te „elementy” nie mogą być traktowane rozłącznie.

W wystosowanym piśmie Rzecznik Praw Obywatelskich podnosi w wątpliwość zgodność działania Wójta Gminy Tuszów Narodowy z konstytucyjną zasadą wolności sumienia i wyznania. Należy więc wyjaśnić, iż ustalenie zakresu pojęcia swoboda sumienia i wyznania możliwe jest przy uwzględnieniu treści aktów prawnych, które posługują się tymi pojęciami, jak również przy uwzględnieniu orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Konieczne jest więc odwołanie się w pierwszej kolejności do treści art. 9 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Przepis ten stanowi, że każda osoba ma prawo do wolności myśli, sumienia i religii, które obejmuje wolność zmiany religii lub przekonań oraz wolność uzewnętrzniania, indywidualnie lub wspólnie z innymi, publicznie lub prywatnie, swej religii lub przekonań. Wolność uzewnętrzniania religii i przekonań realizowana jest przez uprawianie kultu, nauczanie, praktykowanie i czynności rytualne. Najogólniej można zatem przyjąć, że naruszanie swobody sumienia występuje w takich sytuacjach, w których zachowanie się określonego podmiotu uniemożliwia lub utrudnia innej osobie wyznawanie i praktykowanie wybranej religii (*vide*: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2013, II CSK 1/13). Ponadto, na gruncie norm konstytucyjnych, do zakresu przedmiotowego wolności sumienia i wyznania zgodnie z art. 53 Konstytucji należą takie elementy, jak: uprawnienie jednostki do uzewnętrzniania swoich przekonań religijnych w najrozmaitszych formach, szczególnie poprzez modlitwę, posiadanie miejsc kultu, a także świątyń. Ponadto wolność wyznania obejmuje prawo do nauczania w szkołach religii kościołów i związków wyznaniowych o uregulowanej sytuacji prawnej oraz

prawo rodziców do wychowywania dzieci w zgodzie ze swoimi przekonaniem. Wolność religii oznacza również prawo do „przyjmowania religii według własnego wyboru”, co pozwala na zmiany wyznawanych religii oraz zakłada możliwość niewyznawania żadnej z nich. Art. 53 ustanawia też zakaz zmuszania kogokolwiek do uczestniczenia ani do nieuczestniczenia w praktykach religijnych oraz zobowiązania kogokolwiek przez organy władzy publicznej do ujawnienia swojego światopoglądu, przekonań religijnych lub wyznania.

W niniejszej sprawie zachowanie Wójta Gminy Tuszów Narodowy nie narusza żadnej ze wskazanych wyżej postaci wolności sumienia i wyznania. „Faworyzowanie określonych postaw światopoglądowych”, jak zachowanie Wójta określił Rzecznik Praw Obywatelskich, nie wchodzi w zakres przedmiotowy przepisu art. 53 Konstytucji, nie naruszając tym samym zawartej w nim normy prawnej. Należy wskazać, iż działanie Wójta nie stanowiło ingerencji w sferę wolności sumienia, nie zmierzało do „nawrócenia” kogokolwiek, czy też do postępowania jego światopoglądu. Nie pociągało również za sobą ujemnych następstw społecznych, a jego celem nie było podporządkowanie uczniów władzy religijnej czy spowodowanie zmiany ich nastawienia wobec religii. Intencją Wójta było bowiem zaakcentowanie ogólnie aprobowanych, uniwersalnych wartości moralnych oraz postawy społecznej, do których kształtowania szkoła jest zobowiązana.

Odnosząc się zaś do podniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich wątpliwości co do poszanowania uczuć religijnych osób wierzących, należy wskazać, iż wiele publicznych szkół na terenie całego kraju obiera za swych patronów osoby święte lub błogosławione w Kościele Katolickim. Tym samym szkoły te przyjmują za swoje wartości uzewnętrzniane i propagowane przez tych świętych lub błogosławionych – skądinąd wartości chrześcijańskie. Brak więc podstaw do rozróżniania wartości uosabianych przez patronów szkół, co do których Rzecznik Praw Obywatelskich wątpliwości nie podnosi, od wartości przyjętych w Dekalogu. Jeśli zatem nie ma przeszkód w ustanawianiu przez szkoły publiczne patronów w osobach świętych lub błogosławionych Kościoła Katolickiego i nie obraża to niczyich uczuć religijnych, również zamieszczenie na terenie szkoły tablic z Dekalogiem nie powinno budzić wątpliwości w tym zakresie.

Jednocześnie, zgodnie z prośbą Rzecznika Praw Obywatelskich wystosowaną w piśmie, wskazuję, iż dotychczas do szkoły i do urzędu gminy nie wpłynęły żadne skargi w związku z niniejszą sprawą.

WÓJTA GMINY

mgr Andrzej Gład

